

Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Høring - Rapport H-2185 om elektronisk stemmegivning ved politiske valg - utfordringer og muligheter

Den faglig bredt sammensatte arbeidsgruppen har sett på elektronisk stemmegivning fra flere synsvinkler. Resultatet er en fyldig rapport, der flere utredninger skaper ny informasjon om aktuelle problemstillinger.

Media har fremhevet stemming via internett som en mulighet. Arbeidsgruppen legger denne ballen død, ved å vise til at teknologien bør vise til vesentlig større sikkerhet enn i dag før dette kan skje, og manglende gjennomsiktighet (transperancy). Videre er arbeidsgruppen tvilende til at elektronisk stemmegivning i valglokale vil medføre besparelser eller effektivisering. Arbeidsgruppen viser til at tillit til valgsystemet er viktigere enn å høyne valgdeltakelsen noe ved hjelp av elektronisk stemmegivning. At stemmegivning i hjemmene via internett lett kan føre til brudd på prinsipp om hemmelige valg, kan imidlertid løses ved at en kan avlegge flere stemmer og stemme om igjen på valgdagen.

Her finner vi grunn til å kommentere tre forhold arbeidsgruppen er innom:

- valgdeltakelsen
- organisering
- rettssikkerhet

1. Valgdeltakelse – demokrati

Hvis høyere valgdeltakelse er et mål, viser rapporten at det ikke er grunnlag for å vente at elektronisk stemmegivning vil gi vesentlig høyere valgdeltakelse. Men det er rimelig klart at økt tilgjengelighet øker valgdeltakelsen.

Det er flere tiltak som kan gjennomføres for å høyne valgdeltakelsen. Forhåndsstemmegivningen har vært en suksess, ved at den har økt tilgjengeligheten. Dette taler for å utvide ordningen gjennom å gjøre forhåndsstemmegivningen enda mer tilgjengelig, ved at en i forskriften setter en minimumsstandard for tilgjengelighet.

For det andre kan en informere mer lokalt om forhåndsstemmegivningen og muligheten til å stemme hjemme. Informasjonen om partier og kandidater kan utvikles for å gi velgerne mer informasjon.

For det tredje kan en øke stemmeseddelsens politiske kjøpekraft ved å åpne for at velgerne kan påvirke personvalget også ved stortingsvalg. Økt virkning ved bruk av stemmeseddelen vil

---

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	e-post:	Landbruksavd.	Telefon:
Postboks 59	Lagårdsv. 78	51568700	postmottak@fmro.no	Lagårdsv. 80	51568700
4001 Stavanger	Stavanger	Telefaks:	Hjemmeside:	Postboks 59	Telefaks:
		51568811	www.fylkesmannen.no/rogaland	4001 Stavanger	51568811

sannsynligvis gi økt deltakelse. Det vil også gjøre at kandidatene vil ha mer interesse av personlig valgkamp, noe som kan vitalisere denne. Færre partimedlemmer gjør det naturlig at økt demokratisk innflytelse på personvalget også blir gjennomført på nasjonalt plan i stortingsvalg.

Forslag:

- Det utredes om en bør utvide plikt til å tilrettelegge for forhåndstemmegivning i valgforskriften, jf § 8-6 i valgloven, slik at tilgjengelighet øker for befolkningen. Det kan for eksempel sies at det minimum bør være åpent tilsvarende en normalarbeidsdag, en dag i uken til 20.00 og et fast stemmested pr. 20 000 innbyggere.
- Personvalg ved stortingsvalg utredes.
- Kommunenes informasjonsplikt ved valg utredes. Informasjon om forhåndstemmegivning til befolkningen kan tas inn i valgforskriften, jf § 8-6 i valgloven.

2. Organisering – kompetanse.

Valgsystemet, både regelverk og teknologi, har blitt mer og mer komplekst. Elektronisk stemmegivning vil komplisere valgsystemet enda mer, det er et poeng at valgoppgjøret er komplisert som det er, i forhold til den variable kompetansen. Elektronisk stemmegivning vil derfor kreve mer systematisk kompetanseheving av valgpersonellet. Dette krever igjen en organisasjon som kan gjennomføre dette.

Rapporten viser at telling kan effektiviseres og gjøres bedre ved maskinelt utstyr. Manuell telling medfører feil, som tellemaskiner kan gjøre noe med. Da dette er dyrt utstyr, er forutsetningen at stemmene telles noen få plasser i et fylke.

(Fin-/endelig)telling av stemmene kan bli overlatt til fylkeskommunene. Kommunene sender stemmene etter foreløpig (grov-)opptelling til en eller flere tellesentraler i fylket/regionen, der en bruker maskinelt utstyr for å telle. Det vil si at foreløpig telling kun blir gjort for statistisk formål. Videre at en starter et utviklingsprosjekt for å utvikle kvalitet på tellingen som fylkeskommunene gjør, både tellemaskinene (optiske lesere), programvaren og kompetansen hos valgmedarbeiderne og fylkesvalgstyrets protokoll. Videre at fylkesvalgstyret mer blir trukket inn i arbeidet som ansvarlige. Det er viktig at (fylkes)valgstyrets protokoll ikke utfylles automatisk av en datamaskin, men blir kontrollert og utfylt av kompetent personell.

På nasjonalt nivå bør det opprettes en uavhengig valgkommissjon, etter modell av direktorat. Skal teknologi brukes, må det også være en organisasjon med myndighet til å styre det, og det må settes av tilstrekkelige ressurser. Det er viktig at ikke teknikken innsnevrer valgmulighetene mer enn regelverket legger opp til. Dette gjør at det bør være en form for autorisering av dataprogrammer og utstyr.

Forslag:

- Kommunene skal kun grovtelle til statistisk bruk på valgnatten. Ansvar og gjennomføring av telling blir fullt ut overført fylkeskommunen/regionene. I praksis ved at "Valgstyret" i § 10-4 og 10-6 byttes ut med "Fylkesvalgstyret".
- Det opprettes en uavhengig nasjonal valgkommissjon, jf kapittel 4 i valgloven, som får status som direktorat. Det sentrale målet med direktoratet bør være vedlikehold og utvikling av den demokratiske styreform, ikke begrenset til politiske valg.

3. Rettssikkerhet

Videre mener vi at rettssikkerheten til velgerne bør styrkes. Erfaringene fra de internasjonale observatørene ved valget i 2005 tyder på at det bør være uavhengige observatører som følger valgprosessen. Disse kan ha som oppgave å veilede velgere og kommuner, og behandle klager raskt på bakgrunn av lokalkjennskap og kjennskap til aktuell sak. Klager fra velgere bør tas stilling til der og da, slik at feil kan rettes med en gang. I ettertid kan en bare vurdere om hele valget skal tas om igjen, noe det ligger i sakens natur skal mye til. Vi mener at fylkesmennene kan fylle en slik rolle, slik en gjør på mange andre inngripende områder.

Vi er bekymret for det rettssikkerhetsproblem det innebærer at valgsystemet i Norge i liten grad er innrettet på den realitet at det ikke lenger kan sies å være en homogen befolkning i Norge. På grunn av innvandring er det mange etniske/kulturelle minoritetsgrupper. Det er et demokratisk problem at innvandrerbefolkningen på ca 8 % (to utenlandskfødte foreldre) i så liten grad er representert i folkevalgte forsamlinger utenom Oslo, og at det er forskjeller mellom minoritetsgrupper. Integrering vil antakelig bli en voksende utfordring for myndighetene, også når det gjelder det demokratiske styringssystemet. Innføringen av personvalg i stortingsvalg kunne gjøre at flere fra etnisk/kulturelle minoritetsgrupper stemmer og at flere med slik bakgrunn blir valgt, slik det har skjedd i Oslo. Dette ville gjøre minoritetene mer synlige på den offentlige arena på nasjonalt plan.

Det er et fakta at prinsippet om kvotering allerede er innført i kommuneloven. Kvotering i valgsystemet er imidlertid problematisk fordi det er så mange ulike etnisk/kulturelle minoritetsgrupper.

Forslag:

Det utredes hvordan rettssikkerheten til velgerne kan styrkes.

Det utredes hvordan en kan få en minoritetsbeskyttelse i valgsystemet. Et tiltak kan være at personvalg tilsvarende som i lokalvalg innføres ved stortingsvalg, ved at § 7-2 (1) blir tatt vekk, og "stortingsvalg" lagt til i § 7-2 (2,3) i valgloven.

Med hilsen

Tora Aasland

Tora Aasland
Fylkesmann

Grete E. Øvernes
Grete E. Øvernes
Avd. direktør

Kopi: Fylkesmennene

Saksbehandler: Ivar Langvik
Saksbehandlers telefon: 51 56 88 46
E-post: ivar.langvik@fmro.no